

Do mé knihovny v dubnu roku 2021 přibylo velmi zajímavé dílko. Kniha s názvem »Milované „ENKO“ v době socialistické aneb Nostalgické ohlédnutí za láskou jménem PIKO ve velikosti N« je jakousi zpovědí autora Roberta Pavelky. Nebudu dopodrobna popisovat veškerý obsah knihy, kapitolu po kapitole, to ať si laskavý čtenář, který si ji pořídí, vyčte sám, protože to stojí za to. Vezmu to spíše takříkajíc letem světem a vyzdvihnu z mého pohledu stěžejní nebo zajímavější části. I když zajímavé je v tomto případě prakticky vše... Logo výše laskavě poskytl autor knihy.

Ač by název mohl znít dosti vyhraněně, kniha není rozhodně určena jen pro vyznavače 9milimetrového rozchodu, přestože se mu samozřejmě věnuje z největší části. Konec konců dění kolem modelové železnice v dobách našeho dětství mělo podobnou příchuť bez ohledu na to, o jakou ze tří u nás dostupných velikostí se jednalo. Navzdory hlavnímu tématu knihy jsou v ní dvě samostatné kapitoly, jež se přímo věnují velikostem H0 a TT z někdejší NDR. Prostě byly nepominutelné, aby popis vývoje modelové železnice tamtéž byl úplný. Navíc se okolnosti a dějiny související se všemi třemi velikostmi tak nějak prolínají, alespoň tedy v určitých aspektech. Uvést tedy „Hánulku“ a „TéTéčko“ bylo de facto nutností. I díky tomu nám o to více bezesporu zajímavých informací mohl autor naservírovat.

Čtenář v knize nalezne opravdu velice hodnotné informace ze světa modelové železnice obecně, včetně výletu do let řekněme pionýrských. A nejen to. Představeny jsou tu okrajově také hračky, jež s modelovou železnicí nijak zvlášť nesouvisely, tedy až na jejich původ, a samozřejmostí je též seznámení s tehdejší literaturou, o níž lze naopak říci, že s modely souvisela velice úzce. Katalogy, prospekty, časopisy, příručky a knihy – to vše provází modeláře prakticky během celého trvání poválečné železničně-modelářské éry. A ruku na srdce, kdo z nás neměl coby dítě v ruce alespoň nějaký ze zmíněných titulů, který jej ovlivnil? Myslím, že seznamování s modelovou železnicí probíhalo u většiny z nás stejně, nebo alespoň podobně. Nejinak tomu bylo i v případě páně autora. Popisuje zde pocity upřímné dětské zájmy při vědomí, že „někdo vedle má doma vláčky“ (znám je i já z osobní zkušenosti), své začátky a peripetie se získáváním náklonnosti či aktivní podpory členů rodiny jak morální, tak finanční, i problémy s místem, neb ty řeší téměř každý železniční modelář bez ohledu na měřítko a na dobu, v níž právě žije. V neposlední řadě bylo nemalým úskalím, typickým pro tu dobu, i samotné shánění modelů, kolejí a dalšího příslušenství, protože československý trh netrpěl zrovna přebytkem sortimentu v této oblasti. A v knize je na to nejdou jasně upozorněno.

Jak sám výmluvný název napovídá, jedná se o popis produktů, vyráběných v kdysi existující Německé demokratické republice, ovšem nebylo zde pro úplnost opomenuto, třeba v malé míře, i portfolio ze „západního světa“. Vždyť kořeny velikosti N sahají právě tam. Nebylo tedy možno nezmínit firmy jako kupříkladu Arnold nebo Trix. Zajímavou částí knihy je pak ta, v níž jsou představena všechna eNková hnací vozidla Piko, hezky jedno po druhém. Ono jich tolik nebylo, ale tím spíše si všech deset včetně jednoho motorového vozu zaslouží svůj díl pozornosti. V textu je popisována jak předloha, tak 160krát zmenšený model včetně několika základních poznávacích atributů a tehdejší ceny ve východoněmecké měně.

Nesmím zapomenout na poměrně rozsáhlou část, v níž se kniha věnuje papírovým modelům a architektu Richardu Vyškovskému. Nemálo z nás „Husákových dětí“ má zajisté zkušenosti se stavěním budov (a jiných vystřihovánek) z časopisu ABC. Já osobně si pamatuji malou zděnou výtopnu, která nějaký čas zaujímala místo na mém vznikajícím kolejišti (objevil jsem ji v knize na straně 143, zřejmě byla v nějakém univerzálním měřítku TT/N). V té době mělo mé kolejiště podobu holé dřevotřískové desky s volně položenými kolejemi a sem tam nějakým (zpravidla doma vyrobených) doplňkem. Další budovy z vystřihovánek jsem už nestavěl, resp. začal jsem vyrábět své vlastní, které jsem kombinoval se dřevem. Pamatuji se ještě na model pražského metra, který byl mou školní prací v rámci výtvarné výchovy... Ale abych neodbíhal od tématu – panu Vyškovskému a jeho papírovým modelům je tu věnováno povícero stránek a samozřejmě nechybí ani rozsáhlý obrazový doprovod, na němž je možné zhlédnout jak ukázky jednotlivých budov, tak i jejich začlenění do modelových kolejišť. Nutno zdůraznit, že pečlivě sestavený papírový domek měl mnohem větší vliv na realistický vzhled kolejiště než lepidlem upatlaná plastická stavebnice.

V kapitole 10 nazvané Příběh jednoho snu nalezneme informace o zřejmě největší a nejznámější železniční modelářské expozici u nás – o pražském Království železnic. Je zde popsán záměr a následná realizace tohoto dnes již obřího projektu (v současnosti už nalezneme expozici též v sousedním Rakousku) v modelové velikosti H0 a své slovo tu má i mluvčí projektu Rudolf Pospíšil. Krátká zmínka padla i o Domu vláčků, jehož existence bohužel neměla dlouhého trvání. Ale jeho návštěvu jsem naštěstí stihl.

Pro mne vskutku hodnotnými a poučnými byly stránky s popisem historie a vývoje jednotlivých firem, které se zabývaly výrobou železničních modelů a doplňků k nim. Člověk až žasne, kolik výrobců se tenkrát věnovalo této produkci, byť třeba okrajově. Jejich kořeny často sahaly ještě do předválečných let. Avšak teprve po druhé světové válce a především se vznikem NDR a s postupným znárodněním docházelo k různým spleťtým změnám názvů díky transformacím do národních podniků a začleňování do kombinátů, aby se po „Wende“⁽¹⁾ alespoň část z nich znovu zprivatizovala a navázala na někdejší tradici výroby. Zde se čtenář dozví, co všechno se dělo na pozadí, než dostal do ruky krabičku s domečkem, návštěvidlem či železničním vozidlem, a proč se na nich vlastně občas měnily názvy firem a loga. V tomto ohledu jsem se díky knize vzdělal i já.

Pokud se kniha dostane do rukou mladším ročníkům, kteří znají socialismus jen z vyprávění starších příbuzných, jsou na posledních stránkách vysvětleny některé v knize použité pojmy, které s dobou socialismu neodlučně souvisí, a to jak z hlediska politického, tak z toho modelářského. Dovolím si tvrdit, že něco takového zatím na českém trhu chybělo. Nikdo neví vše a každý v knize nalezne věci nové, neznámé, mnohdy poučné. Železničnímu modeláři, který dělá svůj koníček srdcem, by tento titul ve čtenářském deníku rozhodně neměl chybět. Jedná se evidentně o srdeční záležitost autorovu, v níž je doslova zhmotněna atmosféra klukovských let a zážitků spjatých s mašinkami. Kniha je napsána velmi čtivě, umí zaujmout a jen padající klapky na očích mi před půlnocí bránily číst v pohodlí vyhřáté postele dál. Prostě jsem text i obrázky doslova hltal. A vím, že se k čtení tohoto skvostu (bez nadsázky) rád vrátím.

Kniha je ve formátu A5 s pevnou obálkou a šitou vazbou, má 222 stran a obsahuje velké množství převážně barevných a z velké části neznámých fotografií. Vydáno v roce 2020 vydavatelstvím powerprint. Praha, ISBN 978-80-7568-220-8. Objednat ji lze na e-mailu RobsonE@seznam.cz.

1) *Die Wende* („změna“, také „převrat“, „otočka“) je německý výraz označující proces změny či proměny politického a hospodářského systému Německé demokratické republiky (NDR) od vlády komunistické SED a centrálně plánované ekonomiky k obnově parlamentní demokracie a tržní ekonomiky v letech 1989 až 1990. (Zdroj: [Wikipedia](https://cs.wikipedia.org/wiki/Die_Wende))

